

הלכות שבת סימן שסב

באר הגולה 434

(לו) ובלבד שיהיו (ג) בפתחים, * ואפלו באנשים שעומדים זה אצל זה (לו) בפתחות משלשה, ואפלו בששה מהלכים, (לח) חשוכים מחיצה וביניהם רשות היתר; (לט) והוא שלא ידעו שהעמוד לשם מחיצה ואפלו יאחד מהם יודע אסור; ואפלו אם לא הודיעם שעושה מחיצות עמה, * אם קרוב הדבר שידעו, כגון שעשה מהם מחיצה פעם אחת, (מ) לא יעשה מהם (מא) מחיצה (ד) עוד: ו' אם באו מתחלה שלא לדעת, אף-על-פי שאחר-כך הרגישו, אין לחש: ז' יוש מי שאומר (מב) שלא יעמיד אותם אדם שהוא רוצה להשתמש במחיצה זו, (מג) אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעת: חגה ואין לעשות מחיצה של גנרצדס רק בשעת הצורך ובשעת הדחק, ואם שכח דבר אחד ברשות הרבים, יותר צריך (מד) להוליד שם תינוקות שיביאו הדבר בלא מחיצה מלעשות מחיצה של גנרצדס ושיביאו גדול (כ"י בשם שבויליהלם וסמ"ג וס"ת): ה' * פרוץ (מה) מרבה על העומד

באר היטב

דיתה, כ"ח: (ג) בפתחים, שלא תכרח: (ד) עוד, ואם אדם אחר רשאי לעשות מהם מחיצה הרי ספק, כ"י:

משנה ברורה

קנה לתכרו וכו', ולא אמרנו כנה שפרוץ מרבה על העומד, דלכוד בפתח דמא: (לו) ובלבד שיהיו בפתחים, היינו, שהוא כופתה מבעוד יום ומניחה, ואז מתר לטלטל עליה כשבת, והשעם דבעינן פתיחה אחד, (יט) שלא יכרחו; וגם, דאי לא הכי (ע) יתה הפסק בין סלל שבין גלגל הסתמה להאריך, אבל כשהיא כפוחה, שוכבת בגופה על הקרקע, ומדי שיש עשרה טפחים בגובה אף כשהיא שוכבת: (לו) בפתחות משלשה, עין בבאר הלכה: (לח) חשוכים מחיצה וביניהם רשות היתר, וכגון שהיו מקפים מארבעה רוחות, (כ) ומחיצה גמורה היא ומעלה אפלו ברשות הרבים, ועין לקמן סעיף ז בהג"ה, והוא הדין דמחיצה פו (כא) הרי הפסק לענין לדבר דבריתורה נגד מקום שאינו נקי [אחרונים]: (לט) והוא שלא ידעו וכו', אף בדמחיצה כזו (כג) אין בה משום כנה בשבת, מכל מקום אסור כשידעו, כדי שלא יבארו לנלוז באסור שבת: (מ) ואפלו בדיעבד אסור, (מג) ודינו במחיצה הנעשית במזיד, בסעיף ג: (מ) לא יעשה מהם, ואם אדם אחר רשאי לעשות מהם מחיצה, הרי ספק, וישמא הרגישו כנה ומגדאכרנה בשם הבית יוסף, ובאלה בפה מקל פנה: (מא) מחיצה עוד, ואפלו (כד) בשבת אחרת, דמאחר שגרוב שרגישו, הוי לה כמעמיד (כג) מתחלה לדעת, ולא נמי לסייע, ויהיה מתחלה לא היה לו לחש שידעו, ואפלו בפעם הראשון, (כו) אם לא היה לו אנשים כדי צדו והעמידו במקום אחד ואחר-כך אמר להם שילכו והוא הולך ביניהם, אסור, שגרוב הדבר שרגישו, ומה דאמרנו דגם בששה מהלכים מתר, הוא (כו) בששה מהלכים מעצמן, (כז) או שיש סיבה גדולה של אנשים שהולכים ואין נדר מה שהוא חולף ביניהם: ז' (מב) שלא יעמיד אותם וכו', שכלם שצריך שלא ידעו האנשים שמעמידים אותם למחיצה, כך צריך שלא ידע האיש שמעמידים בשביליו, בשעה שמעמידים אותם, אבל לאסור שדבר העמוד, לכלי עלמא לא אכפת כלל במה שידע, ובדלעיל בסעיף ו: (מג) אלא יעמיד אותם אחר, והרש"א חולק על זה, ודעתו שגם הוא בעצמו מתר להעמידם, ואין קשיא רק על האנשים בעצמן שעומדים למחיצה שלא ידעו שהעמוד לזה, ועין באלה בפה שכתב שכן הוא גם-כן משמעות שארי פוסקים, וכן עקר: (מד) להוליד שם תינוקות, והוא שאין התינוק יודע שחפץ זה הוא של אביו, ולהנאת עצמו הוא מתכנן בהכאתו אותו, ששבור ששבור חפץ ברשות הרבים, אבל אם יודע שחפץ זה הוא של אביו, הרי הוא מתכנן מן הסתם בהכאתו בשביל אביו, וצריך כל אחד למחות בתינוק זה שלא יבאנו, וכל-שכן שלא יוליכו שמה כדי שיביאנו, והוא הדין אם הספץ הוא של אדם אחר ותינוק יודעו ומפירו ויביאנו אליו, וכל זה באחרים, אבל אביו מצוה לתנוק ולגער בו ולהפרישו פשוטאוו מחלל שבת אפלו להנאת עצמו, ואפלו באסור דברי סופרים, כמו שכתוב בסמ"ג, וכל-שכן שלא יוליכו שמה כדי שיביאנו, אפלו אין הספץ שלו [אחרונים]: ח' (מה) מרבה, * אפלו שתי מחיצות שלמות וגם הדפן שלהם או הצורת הפתח עשויה בדין (כט) ובמחיצה השלישית היה הפרוץ מרבה, נחשב אותה מחיצה במאן דליתא⁽²⁰⁾ ואפלו כנגד העומד נחשב פרוץ, ונקצא שאין לו בסך-הכל כי אם שלש מחיצות; אבל כשעומד מרבה, מתר: (ל) ויש אומרים, שאפלו העומד אינו מרבה מצד אחד רק משני הצדדים, מצד-הפנים אחריו ומתבטל

שער הציון

(יט) מגדאכרנה בסוף סעיף-הקטן ט ומחצית השקל שם, עין שם, ולכאורה לפי זה אין צורך שוב להודיע של הפגדאכרנה בסעיף-הקטן ט, דהבא מדי שומרת במקום פרוץ, עין שם: (כ) רש"י דף מג עמוד ב' ורש"א, הובא בבית יוסף, ויש בגמרא מדי שצדא דרבה כד הרי אתי מפרקה והיי מהלכין אחריו סיבה גדולה של גנרצדס, ואינא למיכר שדוקא בכהאי זוגא שלא שכיח שיתפרדו, אבל באנשים מועטים מסתמא שאין לסמוך על זה, דלמא יתפרדו בתוך כך עד שיהיו ביניהם פרוץ מרבה על העומד אחריו דבעינן שלא ידעו שהעמוד לשם מחיצה, ואמנם כבר כתב בשלחן-ערוך גיפא בסעיף ז בהג"ה שאין לסמוך על זה אלא מדיח, ומסתמא אדם ברשות הרבים יש לסבך אפלו מדיח בששה אנשים מועטים: (כא) ופשיט דבנה מועיל אפלו דעי שהעמידם לשם מחיצה⁽¹⁴⁾: (כב) ט"ו ואלה בפה בשם הרש"א: (כג) כן משמע מכתב אחרונים, ואם העמידם מערב-שבת, עין בפריקתגדים בשם עלת-שבת שכתבם בזה, ונראה דבשבת חסדק יש להקל⁽¹⁵⁾: (כד) נקרא: (כה) כן נראה פשוט, ולא יאסור שני דברים אחרונים: (ל) וצ"ל חוספת-שבת: (ט) ט"ז ומגדאכרנה לפי באור השפחת השקל, וכן כתב סמ"ג: (כו) תהיה: (כז) חוספת-שבת: (כט) מיתה בכה מקומות בגמרא: (ל) כן מוכח מהפוסקים ט"ז עמוד ב' דבר המתחיל אי, משמע דסבירא להו דדוקא היכא דיש סכא דאריא דהאי גיטא דהאי גיטא מביטל לה, אבל בלאו הכי הוי עומד בכל גונו, * נסח פוסט ראשון: אפלו אם שלש מחיצות היו שלמות ובמחיצה הרביעית היה הפרוץ מרבה,

הלכות שפת סימן שסב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לו]

הנה, שהוא כפסח מבעוד יום ומניחה⁽¹³⁾.

13 אבל בשבת אסור להניחה אפילו אם קושרה רק על ידי עניבה, משום שאסור לעשות מחיצה בשבת, כמבואר לקמן (סי' תרל ס"ק נד). ובשעה"צ שם (ס"ק ג) הסתפק האם הקשירה היא בתורת עצה בעלמא שלא תברח, ובדיעבד כל זמן שלא ברח נחשבת היא למחיצה וקיים מצות סוכה, או שהקנת חכמים היא שיקשרנה כדי שלא יבוא לידי ביטול מצות סוכה, וכל שלא קשרה אינה נחשבת למחיצה. והביא ראיה מדברי הגר"א (כאן) שהיא תקנת חכמים, ולכן אם לא קשר אינה נחשבת למחיצה גם אם לא ברח.

[שעה"צ ס"ק כא]

דקה מועיל אפילו ידעו שהעמידם לשם מחיצה⁽¹⁴⁾.

14 אמנם רק בחול מותר להעמיד אנשים לשם מחיצה כזו, אבל בשבת ויום טוב כתב החי' אדם (כלל מח ס"ג) שאסור, וכן מבואר בשו"ע לקמן (סי' תרל ס"ב) שמותר להעמיד אדם כדופן לסוכה רק בחול ולא בשבת ויום טוב.

[משנ"ב ס"ק לו]

מכל מקום אסור לשדעו, כדי שלא יבואו לזלזל באסור שבת⁽¹⁵⁾.

15 טעם נוסף כתב הלבוש (סי' תרל ס"ב), שאם ידע שהעמידוהו לשם מחיצה, הרי זה נחשב לדרך קביעות ומחיצה קבועה, ואסור לעשות כן ביום טוב. וכתב הביה"ל (שם ס"ב ד"ה ובלבד) שלשונו אינו מדויק, שהרי מוכח בגמרא (עירובין מר, א) שהוא רק אוהל עראי, אלא כוונתי שבין שכשודע שעומד לשם מחיצה הוא מתנהג בדרך מחיצה קבועה, הרי זה כבנין ואסורו, אבל ודאי שאינו נחן אלא כאוהל עראי.

[שעה"צ ס"ק נג]

נראה דבשעת הדחק יש להקל⁽¹⁶⁾.

16 ולכאורה באופן זה מועיל אפילו אם המחיצה ברשות הרבים היא על ידי אנשים מועטים, ומה שצידד לעיל (ס"ק ב) להחמיר בזה שמא יפרדו ויהא הפרץ מרובה על העומד, היינו כמו שכתב שם שחשש זה הוא משום שאינם יודעים שהעמידם לשם מחיצה, אבל כשהם יודעים מזה הריהם נוהגים שלא להתרחק זה מזה, ומותר.

יש לעיין, שבאן התיר השעה"צ בהעמידם מערב שבת רק בשעת הדחק, ואילו לקמן (סי' שסג ס"ק ו) כתב שאם העמידם מבעוד יום מותר, ולא כתב שהוא רק בשעת הדחק.

[שעה"צ ס"ק נה]

כן נראה פשוט, דלא יתיר שני דברים אגב⁽¹⁷⁾.

17 ביאור דבריו, שבסעיף ה כתב שאם קרוב שידעו [קודם שיגמרו] אסור, ואילו בסעיף ו כתב שאם הרגישו אחר שהעמידם [אף לפני שגמר לטלטל] אין לחוש לזה. וביאר, שבמקום שיש לחוש שידעו הרי הוא כמעמיד מתחילה לדעת ואסור, מה שאין כן במקום שאין לחוש שידעו. אינו נחשב כמעמיד מתחילה לדעת, ומותר אפילו ידעו מזה לאחר מכן.

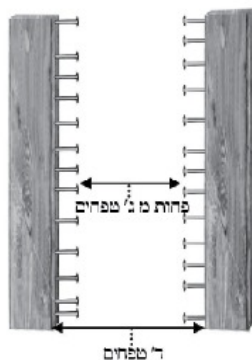
[ביה"ל ד"ה ואפול]

הלא לשנמדי קצת למעלה מזה בתוך שלשה טפחים בנכח לא יקנה שלשה טפחים קלל רקב בין גג לרגל ויקרא לבד⁽¹⁸⁾.

18 דין זה שמקום המחיצה שתוך ג' טפחים לקרקע נחשב כגדר, כתב החו"א (א"ח סי' עז ס"ק ה) שאין זה רק מדין 'לבד', אלא

גם מדין 'עומד מרובה' בערב [שהרי מעל ג' טפחים אלו נחשב גדר על ידי דין 'לבד', ונמצא העומד מרובה על הטפחים הפרטים הסמוכים לקרקע]. ואף על פי שעומד מרובה בערב אינו מועיל כשהמחיצה גבוהה מהקרקע ג' טפחים, מפני שגדרים בוקעים שם ומבטלים את המחיצה [כמבואר במשנ"ב להלן ס"ק ג], מ"מ כשהפירצה אינה רחבה ג' על ג' טפחים מרובעים אין בקיעת גרמים. ויש להתיר על ידי 'עומד מרובה' בערב.

וכתב, שאילו היינו מפרשים שהיתר הטפחים התחתונים הוא מדין 'לבד', יתכן שאינו מועיל, משום שזה נחשב לכוד ללבד [נהנינו שהמקום שאין בין הרגלים חלל ג' טפחים נחשב למחיצה מדין 'לבד', וגם משם ולמטה עד הקרקע אינו נחשב מחיצה אלא מדין 'לבד']. ויש להסתפק אם הוא נחשב למחיצה, ונפקא מינה באופן שאין 'עומד מרובה' בערב, כגון שרוצה לסתום שאורכה, שאורכה טפחים על ידי שמניח קנה גבוה י' טפחים בשני צידי הפירצה, ונועץ לאורך שני הקנים מסמרים שאורכם חצי טפח ומשהו סמיכים זה לזה בפחות מג' טפחים, שאז המקום שבין המסמרים לאורך הקנה נחשב סתום מדין 'לבד', ועל ידי זה נמצא המקום

הפרץ שבין המסמרים פחות מג' טפחים כזה וכו', האם ניתן להחשיב פירצה זו כסתומה מדין 'לבד', או שבין שהמקום שנכחד בין המסמרים יתיר רק על ידי 'לבד', לא אומרים לבד ללבד, ואינה נחשבת סתומה.

[משנ"ב ס"ק מב]

צריך שלא ידע האיש ששעמידים בשבילי⁽¹⁹⁾.

19 מקור דין זה הוא מדברי הרמב"ם, והקשה המג"א שבגמרא (עירובין מר, א) מבואר שאדם יכול לעשות את חבירו דופן לסוכה, וכן פסקי הרמב"ם (פ"ד מהל' סוכה ה"ט) והשו"ע לקמן (סי' תרל ס"ב), ולא הצריכו שאיתו אדם שמעמידים בשבילי את המחיצה לא ידע מזה, וכבר העירו כן הלחם משנה והצפנת פענח על הרמב"ם (פ"ט מהל' שבת ה"ג), ובשו"ת האלק לך שלמה (א"ח סי' קס) חילק בין סוכה שהיא דבר מצוה, לבין דבר הרשות, עיי"ש.

[משנ"ב ס"ק מה]

נחשב אותה כמחיצה כמאן דלית⁽²⁰⁾.

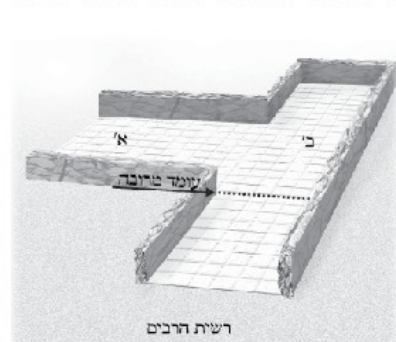
20 ולענין הדין האם מצטרפים העומד או הפרץ שבכל היקף המחיצות, דעת הערוך השלחן (סכ"ג ו-בט, וסי' שסג סי"ז) שהם מצטרפים בין לענין 'עומד מרובה' ובין לענין 'פרץ מרובה', אלא שצריך על כל פנים שיהיה מקצת דופן בכל צד, שאם לא כן אין ברוח זו כלל מחיצה, וכן נראה דעת המרכבת המשנה (פ"ט מהל' שבת ה"ט). מאידך, דעת החו"א (א"ח סי' עז ס"ק ו, וסי' עז ס"ק ג-ה) שאין מצטרפים עומד מרחק אחת לעומד שבהבדלה, אלא דנים בכל רוח לעצמה את העומד שבה כנגד הפרץ שבה. וכן משמע מהמשנ"ב שלא מצטרפים את העומד שבשתי הרוחות השלמות למחיצה שברוח השלישית, אלא צריך שיהיה העומד מרובה המשך בעמוד הבא

הלכות שפת סימן שסב

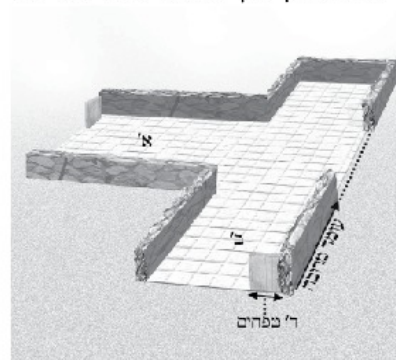
ביאורים ומוספים המשך

עומד מרובה כדי להחזיר רשות אחת, ולכן שתי חצרות שאחת מהן פרוצה במילואה לחברתה וחברתה פרוצה לרשות הרבים

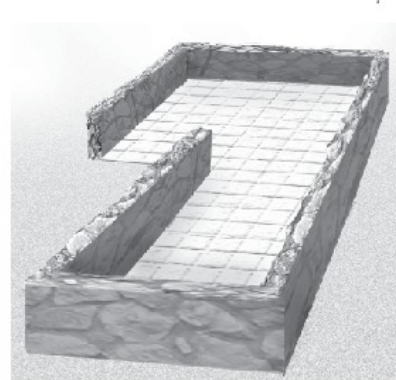
כזה **א** אין אומרים שכותל של חצר **א'** יגדר את חצר **ב'**, כיון שאינו מתיר את הרשות שבגדרו (שם **סי'** סה **סיק** מה דין יח).

ג. כדי לומר דין עומד מרובה, אין צריך שהעומד יגדר כנגד חלל

הרשות, אלא כל שהעומד גדר במקומו והרשות פרוצה לאותו מקום, גדרתו שם מחשיבה גם את הרשות כגדרה מחמתו, ולכך באופן כזה **א** נחשבת הרשות לגדרה מחמת המחיצה שבקצה הרשות נשלם יהודה (מכתבים אות מב).

ד. כוח עומד מרובה (או פס ד') אינו דווקא להמשיך את קו המחיצה, אלא כל שעה הנגדר מחמת המחיצה כוחו להמשיך לגדרו בעומד מרובה (או פס ד') על ידי המחיצות הסובבות אותו, וכפי שנתבאר לעיל (סי' שנה ס"ו) ברבי הביהיל דיה באורך, ולכן חצר קטנה הגדרה משלש רוחותיה וברוח רביעית היא פרוצה במילואה לחצר גדולה, והחצר גדולה אף היא גדרה מנה רוחותיה וברוח רביעית

היא פרוצה לחצר הקטנה ולרשות הרבים כזה **א** שתיהן מותרות, ומשום שהמחיצה התחתונה של החצר הקטנה כאילו גדרת במקום פרצתה של החצר הקטנה לגדולה, והרי היא כפס ד' או עומד מרובה לחצר הגדולה ומתירה אותה, ושוב

נמצאת הקטנה פרוצה לרשות המותרת ואינה נאסרת, ואע"פ שכל שלא תיקן את החצר הקטנה הרי היא כרמלית, וא"כ החצר הגדולה פרוצה חלקה לרעהי וחלקה לכרמלית, מי"מ אחר שהקטנה נחשבת כפס או עומד מרובה לחצר הגדולה וניתרת הגדולה, ממילא אין הקטנה פרוצה למקום האסור, והרי היא כרשות אחת עם החצר הגדולה.

המשך בעמוד הבא

במחיצה השלישית בפני עצמה, וכן משמע ברבנו לעיל (סי' שסא **סיק** ח, ובשערי צדק שם **סיק** יד).

ומבואר ברבנו החזו"א שיש נפקא מינה בין חשיטות באופנים שלפנינו:

א. במקום שאורכו כ' אמות ורוחבו ו' אמות, וגדר לגמרי את שתי הרוחות שאורכן כ', וברוחות שאורכן ו' גדר ו' אמות בכל רוח כזה **א**, שנמצא שבהיקף הכללי העומד מרובה, וברוחות של ה' הפרץ מרובה, שלדעת הערוך השלחן נדון כעומד מרובה, ומותר, ולדעת החזו"א נדון כפרץ מרובה ואסור.

ב. במקום שאורכו כ' אמות ורוחבו ו' אמות כנ"ל, וגדר ו' אמות באחת הרוחות שאורכה כ', וברוחות שאורכן ו' גדר בכל רוח ו' אמות והעמוד בווית הפרצות קנה כדי שנוכל לדון את הפרצות כעומד מרובה עד הווית כזה **א**,

שבאופן זה בהיקף הכללי הפרץ מרובה, שהרי יש כיג אמות עומד וליז אמות פרץ, ומי"מ כיון שבג' רוחות העומד שבהן מרובה על הפרץ, הרי זה נדון כעומד מרובה, ונמצא המקום מוקף בג' רוחות, שהוא רשות היחיד מן התורה לדעת רוב הפוסקים.

אמנם כתב החזו"א שם, שיתכן שלדעת רש"י (סוכה ז, א ד"ה מה שאין כן) צריך שיהיה העומד מרובה על הפרץ גם בכל רוח וגם בהיקף הכללי, ונשאר שם כצ"ע, וכן כתב הביהיל לקמן (סי' תרל ס"ה ד"ה העשרות) שיתכן שצריך שיהיה העומד מרובה גם בהיקף הכללי (וראה בחידושי הר"ן (עירובין יא, א ד"ה שכן) שכתב שהפרץ שברוח הרביעית מצטרף לפרץ שבשאר הרוחות לדין פרץ מרובה.

(משנ"ב שם)

אָל קשעומד קרָבָה, מְתָרְד.

(21) ברין עומד מרובה על הפרץ כתב החזו"א כמה דינים יסודיים:

א. עומד מרובה מתיר דוקא אם העומד הוא בתוך הרשות, אבל אם העומד הוא מחוץ לרשות כזה **א**, אינו מתיר גם אם הפרצה פחותה מ' אמות (אריך **סי'** פח **סיק** יא).

ב. עומד מרובה שאינו מתיר את הרשות שכנגדו, אינו יכול ליצור

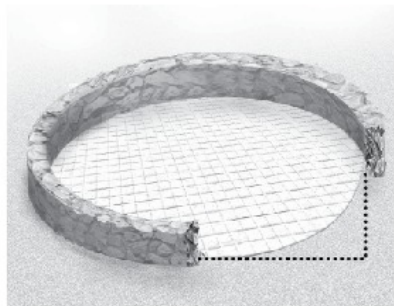

הלכות שפת סימן שסב

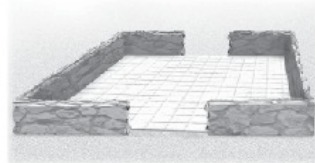
ביאורים ומוספים המשך

הגיפופים, יש לגיפופים כוח של 'עומד מרובה', ואין אומרים שעל ידי
ה'עומד מרובה' ההולך ממזרח למערב יהיה כאן סילוק מחיצות (שם
סי' סז ס"ק ב').

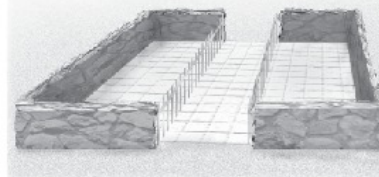
ו. פירצה ברשות עגולה, אין אומרים בה 'עומד מרובה', אלא היא
נרונה כפירצה בקרן
זוית כזה (ליקוטים סי' קיא ס"ק
ד' ד"ה ואם). וראה
מה שכתבנו בנדרון זה
לעיל סי' שסא ס"ק ח.

ה, חצר שפרוצה משתי רחלותיה מזרח ומערב, יש 'עומד מרובה' כנגד
הפרצות כזה

אם השווה את
הגיפופים על ידי
שהעמיד מחיצה
שהולכת ממזרח
למערב כזה או
על ידי צורת הפתח,
אכור לטלטל
ביניהם. אמנם חיינו
דוקא אם משך את
המחיצה מצד לצד,
אבל אם נשארה פירצה ד' טפחים [ויתכן שאפילו ג' טפחים] כנגד

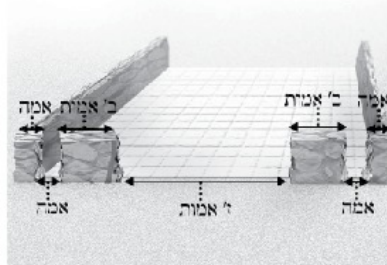
הלכות שפת סימן שסב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק מה]

כגון שהיה שטח הרוח רחב ממשה עשר אמה²².

(22) כזה

[משנ"ב ס"ק ש]

נקשב זה קאלו עומד קרבה על הפרוך²³.

(23) מבואר מדבריו, שאף שבאופן זה באמת הפרוך באותו רוח מרובה, שהרי לא גדר אלא שש אמות, מ"מ כיון שהב' אמות גדרות את פירצת האמה שבצידן מדין עומד מרובה, נחשב הכל לעומד, ושוב יש בכוחו לגדור את הפירצה הגדולה כאילו כל הדי אמות הן עומד, והרי זה כאילו יש שמונה אמות עומד ושבע פרוך. אמנם דעת החזו"א (א"ח ס"י סח ס"ק ג), שאין להתיר על ידי עומד מרובה אלא באופן שכשנצרך את כל העומד שברוח זו יהיה העומד מרובה באותו רוח.

ובשעה"צ (ס"ק לא) הביא ראיה לדבריו מדברי השו"ע לקמן (ס"י שסג סל"ד), שפסק שמבני שפתחו רחב עשרים אמה (ואינו יכול לעשות שם לחי או קורה להתיר, כיון שאין לחי וקורה מועילים אלא בפתח שרוחבו עד עשר אמות), מרחיק ב' אמות מהכותל מכל צד, ומעמיד שם מחיצה שרוחבה ג' אמות, שאז העומד מרובה על הפירצה, ונשאר באמצע פתח עשר אמות, ומבואר, שאף על פי שאם נחשב את כל המחיצות שברוח זו ימצא הפרוך מרובה, מ"מ יש בכוח הג' אמות העומדות לגדור את ב' האמות הפרצות.

אמנם החזו"א (שם) כתב שאדרבה משם מוכח להיפך, שהרי כתב המשנ"ב שם (ס"ק קמו) שצריך להוסיף לחי סמוך לג' האמות העומדות, ולמה אי אפשר להתיר את המבוי בלי לחי מדין פרוך כעומד (כמבואר בשו"ע שם ס"יב ומשנ"ב שם ס"ק מ), ובהכרח שאי אפשר להתיר מדין פרוך כעומד, כיון שב' האמות הפרצות אינן מצטרפות להחשב עומד כלפי חמש האמות הפרצות שאחר המחיצה.

וראה בספר תיקון מביאות (פ"ה הע' 11) שדן בכמה אופנים בענין זה.

[שעה"צ ס"ק ל]

מאחר דלדעת הש"כ"א וד"א"ז קלאו סבי צע"מ קרבה על הפרוך משקי ורחות לא תשיב עומד קרבה, וכן²⁴.

(24) משמע שהחומר להלכה רק כשהעומד המרובה משני הצדדים הוא על ידי לבוד, אבל אם העומד המרובה שבשני הצדדים הוא בלא לבוד נראה שנוטה להתיר, אמנם דעת החזו"א (א"ח ס"י סח ס"ק ב), שלא מועיל עומד מרובה מב' צדדים, וכן צידד (שם) ס"י ב ס"ק ט) להלכה לענין ציצית, שרוחב העומד של שתי

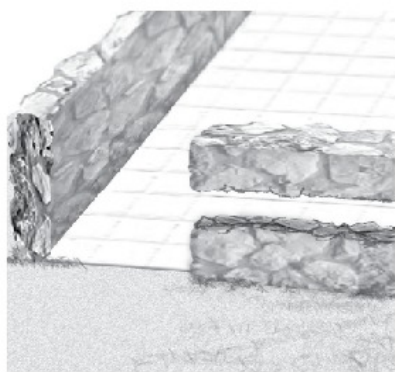
הכתפים יחד אינו מצטרף לדין עומד מרובה על הנקב שביניהן, עוד כתב (שם ס"י סח ס"ק ו), שאף שעומד משני צדדים אינו מצטרף, מ"מ יש אופן שמצטרפים ב' עומדים כדי לגדור פירצה, והיינו בשניהם גדרים פירצה מצד אחד, אלא שבין פירצה זו לעומד יש הפסק על ידי עוד פירצה, כגון כותל שאורכו כ"ה אמה שגדור באופן זה: עומד ג', פרוץ אמה, עומד ה', פרוץ ז', עומד ה', פרוץ אמה, עומד ג', שאפילו שסמוך לפירצת זו יש רק עומד ה', מ"מ העומד ג' המרוחק ממנה גם כן מצטרף לעומד ה', ונמצא שיש עומד ח' מכל צד שגדור את פירצת הזו, ופירש שאופן זה עדיף מעומד משני צדדים, שכיון שהעומד רבה על הפירצה שביניהן וגודלה, שוב אם יש אחריו עומד אחר מצטרף גם העומד הראשון לעומד מרובה, מה שאין כן בעומד מרובה משני צדדים שאין בכח כל עומד לגדור את הפירצה, אדרבה הפירצה מפסקת בין שני העומדים.

ובספר חידושים וביאורים (ס"י ג ס"ק ד) כתב, שלפי זה יתכן שאפשר לגדור רוח במשך מאה אמה על ידי שיעשה מחיצה שאורכה אמה וחצי, וימשיך לעשות בכל הרוח אמה פרוץ ואמה פחות משדו עומד, ויהיה כשר מדין עומד מרובה, משום שהעומד בשיעור אמה וחצי גודל את האמה פרוץ, ואחר כך מצטרפת האמה פחות משדו לעומד המרובה והם גודלים יחד את האמה פרוץ וכו', וזה דבר שאינו מסתבר, אולם בחזו"א (שם ס"ק א) מבואר, שבאופן שצייר החידושים וביאורים ששני האוירים רבים על העומד שביניהם, הרי העומד בטל [מדין אתי אורא דהאי גיסא דהאי גיסא ומבטל] אפילו כאשר בצד האוירים יש עומדים גדולים מהם, ואם כן איך כגון השגה על החזו"א. [ראה בחידושים וביאורים שם, שהביא סתירה בדבר זה בדברי החזו"א, וראה במכתבי החזו"א החדשים (שהובאו בספר שלום יהודה ובשערי לימוד) שכתב שאין מועיל עומד מרובה באופן זה].

[משנ"ב ס"ק ו]

בין פרוץ²⁵.

(25) ואם עשה מחיצה שהעומד מרובה על ידי שתי וערב כאחד, כגון שמחיצת השתי אינה שלמה אלא היא נעשית על ידי עומד

מרובה בערב כזה, כתב החזו"א (א"ח ס"י עו ס"ק ה) שנחשבת למחיצה ואין מצטרפים את הפרצות של השתי והערב יחד, ואפילו אם רוב הערב נעשה על ידי לבוד.

[משנ"ב ס"ק ש]

ד"ע, דכל מחיצה צריך שלא יהיה פתחיתית²⁶ חלל שלשה טפחים²⁷.

(26) ואם הפירצה שבכותל היא בצורת משולש, כתב החזו"א (שם) המשך בעמוד הבא

הלכות שבת סימן שסב ריח באור הגולה

אסור, האלא-אסורין כל פרצה מהם (מו) פחותה (מו) משלשה טפחים: ט (מח) *פרוץ בעומד, מטר, (מט) בין בשתי (נ) בין בערב, ובלבד (נא) שלא יהא במקום אחד פרוץ יותר מעשר, (נב) אבל עד עשר אמות מטר מפני שהיא כפתח: י האם עשה צורת פתח, (נג) אפלו לפרצה יתרה מעשר (נד) מטר, טאפלו לא נעץ אלא ארבעה קונדיסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח (נה) על אפיקו, מטר, (נו) והגוי מלי בהצר ומבוי שיש בהם דיוורין, *אבל בבקעה לא מהני⁽³⁰⁾ *בשפיל הרוחות

א"ל דפתחין י שם בדין ה"א י"ס י"א בפרש משני

באור הלכה

כלי שהוא כפי, עין שם כל אחד כדני: * פרוץ בעומד מטר בין בשתי בין בערב, עין במשנה ברורה כמה שפסקתי ולענין ערב לא משפחה לה, ואבאר דברי: הגה אף דבכח"יוסף כמב לבאר דברי השו"ע, דאף דבאבאר אנו לענין ערב בעומד מרבה על הפרוץ, מפל מקום לפי מאי דאנן קמא לן דפרוץ בעומד נמי שרי, הוא הדין בערב נמי דתא הכי, אבל בעל"פ נקט אי אפשר לומר פן, דבערב היכי משפחה לה, דאם הנה פרוץ בעומד ובנו שפעה למעלה פס של שלש יתחצה טפחים והחלל נמי שלש יתחצה טפחים וילמדה פס של שלשה טפחים, ודלוא הכי אין מחיצה קלה לא נחלקי בזה מחמת פרוץ בעומד, דכיון שיש צורך למעלה מהפס העליון עד לרקיע, אפריזן אפי' אוריא דהאי גיסא יתבאי גיסא [הנהגה החלל שפאמצע] ומבטלי לה להפס, ודוקא בעומד מרבה על הפרוץ⁽³¹⁾, גפון שהיה הפס ארבעה ובאמצע שלש, או לא אמרינן אחי אוריא ומבטלי לה, אבל לא כשהפרוץ שוה לעומד⁽³²⁾, וכדמכא בהדא בסוגיא דף י עמוד ב, דאפלו למאן דאמר פרוץ בעומד מטר, אם יש אור משני בעדיון אחי אוריא ומבטלי לה⁽³³⁾, והשמיך דבר זה בתוספת שבת לרינא לענין שמי, עין שם, ובעל"פ נקט צריך לומר דהטור לא דנקא נקט 'פרוץ בעומד' לענין ערב, וכמו שפסקנו במשנה ברורה, ודברי הבכ"יוסף צ"ח⁽³⁴⁾ עין גורלי⁽³⁵⁾, דע, דהא דנקא לן פרוץ בעומד מטר, הוא אפלו כל הערבע מחיצות עשויות פן, ורצנה מפה דאיתא שם במשנה ובלבד שלא יהא הפרצות יתרות על הבנין, דמנין שפעה בכל הספק: * אבל בבקעה לא מהני וכו'. מקמיט הטור ושלח"ע וכן מקצור פסקי הרא"ש ומהוספות דברי המפתחיל 'אילימא' משמע דאפלו בעשר לא מהני בבקעה, אכן מדברי טורו שלמי שחזקא ברא"ש משמע דסדא דדוקא ביהמ מעשר לא מהני אבל בעשר מהני אף בבקעה, ולמה נאמר שהרא"ש יחלק על זה [וכן משמע קצת מפשטות הסיניא דילן דקאמר 'אילימא בעשר' וכו' ולא משני דנבי יוסון אנוי בבקעה, עין שם]. ודלרינא בודאי יש להקל⁽³⁶⁾ ולספק אפס"ג וסמ"ק שכתבו בהדא להקל בזה, אסורף נצאחי בתיי"אדם שפכת גסין בהדא להקל. דע עוד, דאם עשה ד' קונדיסין ברשות הרבים בצורת הפתח, בודאי לא מהני אף בעשר, דהא בבאר לקמן בסימן שסד דאין מערבין רשות הרבים מי אם גדולות: * בשפיל הרוחות על ידי צורת הפתח, הפרוץ גסין נספיק בסימן שסג

משנה ברורה

הפרוץ לגבה, ואפלו אם העומד גופא שבשני העדדים אינו במלואו, (לא) אלא יש בכל אחד גסין פרצה אלא שהעומד רבה עליו, נחשב על ידי צורה פאלו פלו עומד ומתפסל הפרוץ שפאמצע, גפון שהיה שטח הרוח רחב תמשה עשר אמה⁽³⁷⁾, ונשאר בקצה הפתח אמה ונפרץ אמה ונשאר עומד שני אמות, ואפלו פרצה גדולה של שבעה אמות, ואפלו עומד שני אמות ועוד פרצה אמה ועוד פס אמה בקצה השני של הפתח, נחשב זה פאלו עומד מרבה על הפרוץ⁽³⁸⁾: (מו) פחותה וכו'. דהני לבד ובעומד דמי, ועל"פן אפלו אם בלא זה היה שם פרצה גדולה, גפון שמתחיל שטח אוחי הרוח אסת"ע צורה אמה, והנה שם פרצה של תמשה אמות במקום אחד ובששה אמות הנותנים הנה ככלן פרצות קטנות של פחות פחות משלשה טפחים, (נב) חשבינן אוקן הפרצות פאלו הן סתמות ונקמצא שהעומד מרבה: (מו) משלשה טפחים, ואף דכפרוץ בעומד, מבאר בסעיף ט דעד עשר אמות נחשב לפתח - בפרוץ מרבה, אפלו על ידי פרצות של שלשה טפחים גסין אסור, משיח דהעומד מתפסל לגבה: ט (מח) פרוץ בעומד מטר, דלא צריך שיהא העומד מרבה על הפרוץ, אפלו אם שוין הם גסין מטר בין שאין הפרוץ מרבה, ואפלו קנגד הפרוץ (נג) מטר לטליל, דמש על זה דין מחיצה שלמה: (מט) בין בשתי. שעומד על גבי קרקע בגבה, ויש (לג) חללים רחבים בתוך הפתח עד שהפרוץ הוא שוה לעומד: (ג) בין בערב⁽³⁹⁾, דע, (לד) הכל מחיצה צריך שלא יהיה בתחתית⁽⁴⁰⁾ חלל שלשה טפחים⁽⁴¹⁾ ודאם היה פו חלל שלשה טפחים, אפלו למעלה עשה השבעה טפחים בלא שום חלל ונקמצא שהעומד מרבה על הפרוץ, או שהיה למעלה עשה טפחים שלמים, גסין לא מהני, דהוי לה מחיצה שהגדלים בוקעין תחתיה; וכן אם התחיצה הנה למטה גבה ששה טפחים⁽⁴²⁾, (לז) והחיק שלשה טפחים שלמים והעמיד למעלה עוד פס והשלימו לעשרה טפחים, גסין לא מהני, אף שהעומד מרבה על הפרוץ, (לז) דאפי' אור של חלל שלשה טפחים שפכת הפס ואור שלמעלה מן הפס עד לרקיע ומבטלי לה להפס שפאמצע⁽⁴³⁾; (לח) וכן אם עשה למטה בתחתיתו שלשה טפחים וכן למעלה שלשה טפחים ונשאר רחב ארבעה טפחים חלל, אף שספקי הכל יש עומד של ששה טפחים ומרבה הוא על החלל שפכתים, לא הוי מחיצה, דאפי' אוריא דלמעלה והאור ארבעה טפחים שפאמצע ומבטלי לה להשלשה טפחים, אבל אם עשה למעלה ארבעה טפחים ונשאר שלשה טפחים חלל, בזה לא אמרינן דהאוריא מבטלי לה להארבעה טפחים שפאמצע, שאחר שפאמצע עומד שלמעלה, שפאמצע עומד מרבה על האור שפכתיו אין יכול האור לבטלו, דאדרבה, האור כטיל לגבה ופאלו כחם כל דמיא. והנה בזה הציור שפאמצע עומד מרבה על הפרוץ, ופרוץ בעומד לא משפחה לה בערב, כמו שפסקנו בבאור הלכה, והנה לשון זה של המחבר הוא נובע מלשון הטור, ונראה דהטור לא דוקא נקט 'פרוץ בעומד' לענין ערב, ומשום שתי נקטה, ומדע, דכפסקי הרא"ש לא כתב שם רק דעומד מרבה על הפרוץ ממיר בערב, וצ"ל בבאור הלכה: (נא) שלא יהא וכו'. דעל ידי נחשב כל הפתח פאלו אינו, ואפלו העומד מרבה על הפרוץ: (נב) אבל עד עשר, ועד בכלל: י (נג) אפלו וכו'. דשוב אין נחשב המקום ההוא לפרצה: (נד) מטר, ואפלו בשפיל הארבעה רוחות הנה פהן פרצות פאלו⁽⁴⁴⁾: (נה) על אפיקו מטר, לטליל בתוכן, דכפנות שיש בהן פתחים חשיבי: (נו) והגוי מלי בהצר וכו', רוצה לומר, שנפלו בתליה ועשה שם קונדיסין בצורת פתחים,

שער הציור

וכן קנה לסדא באור ודע דאפלו משני רוחות הוי עומד [והובא בהנהגות אשר"י ובמגן אברהם סעיף קטן טז] וכן משמע ברש"י באותה סוגיא, ומה שפסקתי בשם יש אומרים, מטום דעצת הרשב"א בעבודת הקדש והרי"א [והובא בשלח"גבירום] דעומד משני רוחות לא נקרא עומד מרבה על הפרוץ, ודע עוד, דאף לרש"י האור ודע דמשני רוחות הוי עומד לבטל הפרוץ, ודוקא שהיה עומד גמור, אבל אם היה עומד רק על ידי לבד לא מצטרפי לבטל הפרוץ, וכן שפסקי הנהגות אשר"י בשמו, ועין שם באור ודע שמהן כזה סתירה הסיניא לענין עומד מרבה על הפרוץ משני רוחות, אבל מדברי התוספות והרי"א שפאמצע באפן אחר מוכח דלירידתו אין חילוק בזה בין עומד גמור ובין עומד שעל ידי לבד, מפל מקום להלכה אין להקל בזה מאחר דלעצת הרשב"א ורי"א בלא הכי בעומד מרבה על הפרוץ משני רוחות לא חשיבי עומד מרבה, וכן⁽⁴⁵⁾: (לז) דחשיב זה עומד, ובדלקמן בסימן שסג סעיף לה, וימצינא למאן דסבינא לה דמשני רוחות גסין חשיבי עומד, אפלו בבחאי פונא הוי עומד: (לז) מבאר בפסה מקומות: (לז) גפון ואחרונים: (לז) והוא הדין אם הנה הפרוץ במקום אחד, שהצי המכל נפרץ, ועין פריש סימן שסג לענין אם הפרצה הנה בראש הפכו, ולענין חצר יש עוד פללים אחרים, עין רש"י סימן שסג: (לח) גמרא: (לו) דאם לא הוי שלשה טפחים שלמים הוי לבד: (לז) גמרא: (לז) תוספות והרי"א, וכל"פן להרשב"א והרי"א בלא הכי לא מהני דהוי עומד משני

הלכות שפת סימן שסב

ביאורים ומוספים המשך

[משנ"ב שם]

דאמי אור של חלל שלשה טפחים שפחת הפס ואור שלמעלה מן הפס עד לרקיע ומבטלי לה להפס שבאמצעותו.

(29) ואם עשה באופן זה מחיצות שתי, כגון שהעמיד בקצה הרוח מחיצה שרוחבה שני טפחים, והרחיק ארבעה טפחים ועשה מחיצה חמשה טפחים, כתב המג"א (ס"ק טו) שמכאור בתוס' (עירובין י, ב ד"ה ואצבעים בשם רי"ב) שאין אומרים שהעומד יתבטל מדין יאמי אורא דהאי ניסא דהאי ניסא, משום שהאור שחוץ למחיצות אינו מצטרף לבטל את המחיצה, אלא רק האור שבתוך שטח המחיצה מצטרף לבטל. ואינו דומה למחיצת ערב שהאור שמעל המחיצה מצטרף לבטלה, משום שלמעלה מהמחיצה נחשב כסתום על ידי המחיצה עד לרקיע, והרי הוא כחלק מהמחיצה, ולכן אם יש שם אור ביכולתו להצטרף לבטל את המחיצה שתחתיו מדין יאמי אורא, וכן נראה בדברי החזו"א (שם סי' ס"ה ס"ק ט) שדעתו להלכה כדעת הרי"ב"א.

[שו"ע ס"ו]

אבל בבבא קמא לא מקנה.

(30) ואפילו אם חתמה שורה בבקעה, כתב החזו"א (אורח סי' ע"א) שאין מיעילה צורת הפתח מדי רוחות, משום שצורת הפתח מדי רוחות מיעילה רק כשיש דיוורים גמורים כחצר ומבוי.

[ביה"ל ד"ה פרוץ]

ורקא בעומד קרבה על הפרוץ.

(31) ובאופן שהעומד מרובה רק על ידי שצורף את העומד שמעל י' טפחים, כתב החזו"א (אורח סי' ע"א) וסי' קי"ב ס"ק ו' ד"ה אם) שאינו מועיל, כיון שמה שלמעלה מ' טפחים אינו נחשב למחיצה. עוד כתב (שם סי' ס"ה ס"ק יז) שאפילו באופן שיש עומד מרובה בתוך י' הטפחים התחתונים, צריך שיהיה בתוך י' הטפחים מעט מחיצה, אבל אם גדר את י' הטפחים התחתונים ומעליהם יש י' טפחים חלל, ומעליו העמיד עוד מחיצה, אינו נותר על ידי 'עומד מרובה, כיון שמה שלמעלה מ' אינו נחשב למחיצה, ואין בכוח י' הטפחים התחתונים לגזור את הפירצה של ה' טפחים, שהרי אן העומד גורר אלא פירצה שבין שתי 'מחיצות, וכל שכן שאם לא עשה מחיצה מעל חלל ה' טפחים אלא עשה שם הקרה, אינו נותר חלל זה על ידי ה' טפחים עומד.

[ביה"ל שם]

אבל לא קשה פרוץ שנה לעומד.

(32) ואם רוחב הפרוץ משני צידי העומד הוא בדיוק כרוחב העומד, כתב החזו"א (שם סי' ע"א) שאין אומרים 'אתי אורא' וכו', שכן 'אתי אורא' וכו' אומרים רק כשלפחות בצד אחד הפרוץ יותר מהעומד.

[ביה"ל שם]

דאפילו למאן דאמר פרוץ קצת מטה, אם יש אור משני הצדדים אתי אורא ומבטל לה.

(33) פירוש, כשצד אחד הפרוץ יותר רחב מהעומד, וכן במחיצת ערב האור שמעל המחיצה עד לרקיע הוא יותר על העומד, וכן כתב החזו"א (שם).

המשך בעמוד הבא

שאפילו אם אורך כל זיות האלכסון הוא ג' טפחים, מ"מ כיון

שאין בתוכו לרבע ג'

על ג' טפחים כו' וכו'

נחשבת כל הפירצה

לסתומה מדין 'לבד'.

אבל אם החלוק מרובה ג' על ג' טפחים, כתב החזו"א (שם) שהחלוק

נחשב לפירצה, ואין

אומרים 'לבד'

בוזות החלונות

כו' וממילא

יהיה רוחב הפירצה

רק ב' טפחים

ומחיצה ויהיה כשר

מדין 'עומד מרובה'

בערב, כיון

שבפירצה מרובעת

של ג' על ג' טפחים

אין אומרים 'לבד'.

(32) ואם בתוך ג' טפחים לקרקע יש חלל ג' טפחים, כגון שהעמיד

על הקרקע מחיצה שגובהה ב' טפחים ומחיצה ומעליה חלל ג'

טפחים, ומעל החלל מחיצה, כתב החזו"א (שם) שגם באופן זה

נחשבת למחיצה שהגדיים בוקעים בה, ואינה מחיצה.

עוד כתב (שם סי' ע"א ס"ק טז) שאם עשה מחיצת ערב שגובהה ט'

טפחים, והקיפה מבחוץ או מבפנים במחיצה אחרת שגובהה י'

טפחים, אבל היא מחיצה תלולה [שהיא גבוהה מן הארץ ג'

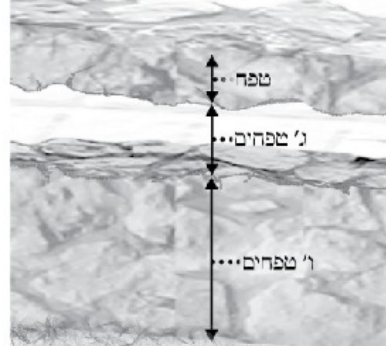
טפחים], וסמך את המחיצה השניה למחיצה הראשונה בתוך ג'

טפחים, הריהם מצטרפים למחיצה אחת.

[משנ"ב שם]

וכן אם סמך מחיצה ט'ה למטה גבה שלשה טפחים.

(28) כו' וכו'

הלכות שפת סימן שסב

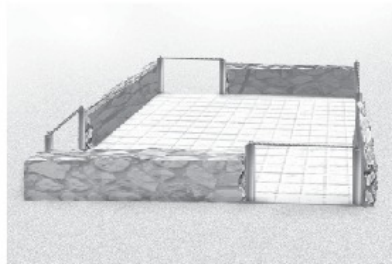
ביאורים ומוספים המשך

ומעליה תקרה, שבאופן זה מפסיקה התקרה בין המחיצה לאויר שלמעלה, ואין האויר שלמעלה מבטל את העומד ג' ומחיצה, וניתר מדין פרוץ בעומד.

[משנ"ב ס"ק נד]

ואפילו כשקל הארבעה וחות היה קהן פרוץ כאלו⁽³⁵⁾.

(35) כזה וי

[משנ"ב ס"ק נה]

על גביהן קהר⁽³⁶⁾.

(36) ואם המשקוף רחב כרוחב המזחות, ראה מה שכתבנו לעיל סי' שמו ס"ק לא.

[ביה"ל ר"ה אבל בבקעה]

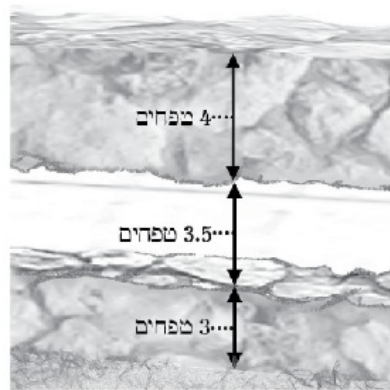
ילדינא קודאי יש להקל⁽³⁷⁾.

(37) אמנם החזו"א (ארי"ה סי' ע ס"ק יא) כתב שאסור אפילו בעשר אמות, וכמו שמשמע בשו"ע.

[ביה"ל שם]

נדברי הביתריוסף צרכים ציין גדול⁽³⁴⁾.

(34) החזו"א (שם סי' סח ס"ק יז) תירץ, ששייר מקרה של פרוץ בעומד, בערב, כגון שעשה סמוך לקרקע מחיצה בגובה ג' טפחים, ומעליה השאיר ג' טפחים ומחיצה פרוץ, ומעליהם עשה מחיצה בגובה ד' טפחים

כזה וי, שבאופן זה יש ב' טפחים הסמוכים לקרקע ג' ומחיצה פרוץ ומעליו ג' ומחיצה עומד, ולענין עומד מרובה אין מצרפים את מה שלמעלה מ' טפחים [כמו שנתבאר בהערות לעיל], ומי' העומד אינו מתבטל על ידי האויר שלמעלה בצירוף האויר

שבאמצע מדין 'אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטלי ליה, שלענין זה מועיל מה שעשה עוד חצי טפח מעל ה' טפחים להחשב בעומד ד' שהוא מרובה על הפרוץ.

ובמקום אחר (שם ס"ק טז) הביא עוד מקרה, כגון שעשה סמוך לקרקע מחיצה בגובה ג' טפחים, ומעליהם השאיר ג' טפחים ומחיצה פרוץ, ומעליהם עשה מחיצה בגובה ג' ומחיצה טפחים,

